

(ע"ב) 'סככה בבלאי כלים פסולה'. אף על פי שמבואר כאן שכלי שנשבר אין מסככים בו מגורה דרבנן, אין הדבר אמור בכל פסולי סכך, שהרי אמרו (לעיל יג): הני צריפי דאורבני כיון שהותרה ראשי מעדנים שלהן כשרים, הגם שקודם שהותרה היו פסולים. וכן במשנתנו מבואר (לפרש"י ותוס') שתקרת נסרים רחבים ארבעה, כיון שעשה בהם מעשה שמראה שהוא בקי בדין תעשה ולא מן העשוי, הועיל לסלק בכך את הפסול מעליהם.

ומבואר מזה שמותר לסכך במיני נסרים דקים (הקרויים 'פלפונים') שבאו מנסרים רחבים ארבעה. וכן אותם שהיו מחוברים בתקרת הבית והסירן – מותר לסכך בהם (עפ"י שו"ת אבני נזר או"ח תעג; הר צבי).

א. עוד הורה בהר צבי: בשעת הדחק יש להתיר אפילו אותם פלפונים הנעשים מתיבות ושאר כלים, כיון שעשאוהו לשם סיכוך וגם אין ניכר עליהם שבאו מכלי המקבל טומאה, אינם בכלל פסול 'בלאי כלים'. ע"ש מלתא בטעמא. ובספר מנחת שלמה (כב) התיר לעשות אף לכתחילה. ובערוך השלחן (תרכט,ה) כתב להתיר כל שנעשה בכוונה לסיכוך, ולא חילק אם ניכר עליהם שבאו מכלים אם לאו [אולם נראה שמסתימת דברי הרי"ף בסוף הפרק, וכ"כ הרמב"ם, גבי הסרת השפה סביב המחצלת, משמע שאפילו עושה כן לשם סיכוך פסול]. וע"ע מרחשת ח"א יט.

ב. במנחת שלמה שם צדד לומר שלפי הטעם שכתב הרמב"ם (סוכה ה,ב) שאין מסככים בשברים ובבלאים, שמא יסכך בשברים שעדיין לא טהרו, לפי"ז מסתבר שבסוג שבירה כזו שכבר לא ניכר בשבר שבא מכלי, אין לגזור בהם אטו שבירה שאינה מטהרת. ושוב חזר וכתב שאפשר לומר כיון שהוא עצמו יודע שהיה פעם כלי, יש לחוש שאם נתיר לו לסכך בהם יבוא לסכך בכלים שלמים [מלבד אם יודע בעצמו ששברים לשם סכך, כנ"ל]. ונראה להוכיח כן, שגם כשלא ניכר עליהם – פסולים, שהרי אמרו בסמוך מטלניות שאין בהם שלש על שלש פסולות, וכתבו התוס' (בשבת כו.) שאם לא באו מבגד גדול – כשרות לסיכוך. והרי בסתמא אין ניכר במטלנית אם באה מבגד גדול אם לאו, ואעפ"כ פסולה.

דף טז

'מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה'. רש"י ותוס' מפרשים 'חבילה' – כשהיא בשלמותה. ואולם רבנו תם (בספר הישר, צח) מפרש שהמטה שלהם היתה עשויה שתי חבילות; קצרה ושתי כרעים ועוד ארוכה אחת מחוברת עמהם – זוהי חבילה אחת, וכן השניה. וחכמים אומרים: אברים – כי היו רגילים לעתים לפרק את החבילה, ולכן אף ארוכה ושתי כרעים [ללא הקצרה] או קצרה ושתי כרעים מקבלים טומאה. מסתבר לכאורה שלא נחלקו חכמים אלא בכגון מטה שבאופן רגיל היא מחוברת כולה, אבל כלים שיש להם חלקים חילופיים, כגון מטחנה שמשתמשים בה פעמים עם סכין מסוים ופעמים עם סכין אחר וכד' – הכל מודים שהסכינים עומדים בפני עצמם ואינם נחשבים כשברי כלים. ולפי זה אפשר להטביל כל סכין בנפרד ואין צריך להרכיבו עם המכונה כדי להטבילו [ובספר טבילת כלים (י,ז) לא כתב כן]. וצריך בירור.

'אבל אם יש שם חלל טפח במשך שבעה הרי זה סוכה'. מפשטות דברי רש"י משמע אפילו החלל לא נעשה לשם צל. והריטב"א הקשה על כך שאם כן הרי זה 'מן העשוי', ולכן כתב שהניח החלל לשם צל.

וכן דעת רבו, הרא"ה. וכן כתב הרמב"ם (סוכה ה,ט) ועוד ראשונים. וכן פסק בשלחן ערוך (תרלה).

א. יש לבאר מהו 'לשם צל' בחלל טפח. ונראה (וכ"מ ברמב"ם סוכה ה,ט) הכוונה שעשה הגדיש מתחילה לשם סוכה מעודדת לכשיחטוט, והשאיר בה חלל טפח. אבל בלא חלל פסול אעפ"י שהגדיש לשם סוכה, שהרי אין שם 'סכך' עליו בלא חלל.

ב. הרי"ף כתב: חוטט בגדיש לשם סוכה. ומסתימת כל שאר פוסקים נראה שכל חטיטה כשרה. וצע"ג (עפ"י באור הלכה תרלה ד"ה וחסט). ויש שכתבו לבאר דברי הרי"ף עפ"י רש"י, כיון שהגדיש וחללו לא נעשו מתחילה לשם צל, לכך צריך שהחטיטה תהא לשם צל או לשם סוכה. עפ"י שפת אמת והר צבי. וצ"ב.

'אלא אם כן עשה לה מחיצה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה בין בתוך אוגנו'. מבואר מרש"י ותוס' שאין גורסים תיבות 'בין מלמעלה', כי אין מועילה מחיצה אלא בתוך האוגן. אלא הגירסה 'בין מלמטה' – סמוך למים, 'בין מתוך אוגנו' – אף מופלג מהמים. ונראה שצריך להגיה בדברי התוס' 'יש ספרים שכתוב בהן 'בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו'. וכ"ה בתורא"ש]. וכן גרס הרא"ה, וכ"כ בתור"פ. ובריטב"א נראה שגרס 'בין מלמטה בין מלמעלה (בתוך אוגנו)'.

'... ומר סבר מחיצה תלויה אינה מתרת'. טעם הדבר ש'גוד אסיק' אומרים ואילו 'גוד אחית' במחיצה תלויה אין אומרים, פרשו ראשונים, מפני שדרך בנין לבנותו מלמטה למעלה, לא מלמעלה למטה (עפ"י מאירי; המכתם).

כיצא בזה מובא בתורא"ש (בע"ב) הטעם לחלק בין מחיצת שתי מחיצות ערב (עתוס' להלן ד"ה מהו דתימא) – שדרך מחיצה להעשות בפסים עומדים ולא בשוכבים באויר.

'(ע"ב) רבי יהודה בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת'. גם לתנא קמא מחיצה תלויה מתרת בבור, אלא כך הפירוש: כמו שהקיל רבי יוסי במחיצה תלויה גבי יבשה, כך מיקל רבי יהודה בכותל שבין שתי חצרות (תוס' הרי"ד. וע' בש"ר ובשפת אמת).

'אלא מצאו סדינין פרוסין על גבי העמודים'. יש מפרשים שמצאום פרוסים על העמודים טפח והמשיכו לפורסם, שמוסיפים על אהל עראי בשבת (רא"ה וריטב"א).

למדנו מדבריהם שמותר להוסיף על אהל עראי, גם אם עשיית התוספת לבדה יוצרת הטר ובלעדי התוספת לא היה שייך אותו הטר, כגון כאן שאסור לטלטל במבוי ללא התוספת. ולפי זה נראה לכאורה שמותר להוסיף על דפנות הסוכה להשלים להכשר סוכה, כל שהיה טפח מבעוד יום (וכן דן להקל בדבר בספר מקראי קדש סוכות י, ב). ואולם הגרש"ז אויערבך זצ"ל (ע' שמירת שבת כהלכתה כד הערה קכו וב'תקונים ומלואים') הורה איסור בדבר, כי מסתבר ששונה סוכה שהתוספת שמכשירה מחדשת שם 'סוכה', וזהו הטעם שאסור להוסיף על הסכך כדי להכשירה (ע' במשנ"ב תרלז סק"א). וע' גם בשו"ת שבט הלוי ח"ו מט.

ולפי סברא זו יתכן שאסור כמו כן להדק מחיצת הסוכה המתנדנדת ברוח, באופן שעל ידי כן מכשירה לדופן [ומה שכתוב בשמירת שבת (כד הערה קכ) להתיר, זהו רק לפי מה שנקט שם להלן שאין חילוק בין מחיצת שבת לדופן סוכה, אבל לפי מה שחזר וכתב הגרש"ז"א בתקונים ומלואים לחלק וכו', אפשר יש להחמיר גם לגבי הידוק. הליכות שלמה סוכות ז הערה 1].

וצ"ע הלא גם כאן בתוספת על הטפח נתחדש שם 'מחיצה', ומגלן לחלק בין הדברים. עוד יש להעיר שלפי סברתו היה מקום לחלק בין תוספת על הסכך שמחדש שם 'סוכה' שהרי על שם הסכך היא קרויה, וכשמחיתה מרובה אין כאן 'סוכה' (כמש"כ רש"י ריש מסכתין ובכ"מ), משא"כ תוספת על הדפנות אינו מחיל שם חדש אלא מכשיר.

ושמא יש לומר באופן אחר; הואיל והסכך או הדופן יהיו אסורים בטלטול לאותה שבת, שמוקצים הם למצוה ומיעדים לה – לכך אסור לעשותם בשבת שנחשב כעין קבע [כעין סברת ביטול כלי מהיכנו שאסור משום בונה, וכאן עדיף], משא"כ פריסת סדינים וכד' שאפשר להסירם. גם י"ל שהתירו לפרוס הסדינים לצורך מצות הרבים של הקריאה בספר, וכעין שמצינו בפוסקים (ע' שש"כ יז הערה קז) שהתירו למתוח חוט העירוב שנקרע, כשאין נכרי (וע"ע שפ"א ריש עירובין שצדד להתיר הנמכת קורת המבוי כדי למנוע מכשול טלטול).

דף יז

'ואי אשמעינן הני תרתי משום דסככן סכך כשר הוא'. כלומר כיון שמין סכך כשר הוא, לכך אינו